

УДК 364.4-055.52

Семигіна Тетяна, Левченко Валерій, Плевако Олена

НАСИЛЬСТВО В УКРАЇНСЬКИХ СІМ'ЯХ: ОФІЦІЙНИЙ ТА НЕОФІЦІЙНИЙ ЗРІЗИ

У статті представлено результати дослідження, проведеного Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді щодо моніторингу впровадження Закону України «Про попередження насильства в сім'ї». Хоча кількість послуг, що надаються потерпілим від насильства, зростає, але вони не можуть задовольнити потреб, оскільки насильство в сім'ї є поширеним явищем в Україні.

Вступ

Насильством у сім'ї вважаються будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї щодо іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають моральної шкоди, шкодять його фізичному чи психічному здоров'ю. Насильство може проявлятися в образах, нападах, побитті, погрожуваннях тощо.

Протягом тривалого часу в Україні на рівні суспільства проблеми насильства в сім'ї активно

не обговорювалися. Правозахисні громадські організації, зокрема жіночі, стали не тільки ініціаторами захисту жертв насилля, а й спонукали державні органи влади до формування необхідної законодавчої бази щодо розширення державної системи захисту потерпілих від насильства.

У 2001 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» та Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за

вичинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису». Для реалізації законодавства в країні створено 22 центри соціально-психологічної допомоги, 16 центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства у сім'ї, 2 притулки для жінок, 11 дитячих притулків. Послуги потерпілим надають і громадські організації.

Разом із тим часто поза увагою фахівців, науковців, що займаються цим питанням (О. Савчук, Є. Луценко та ін.) і урядовців залишаються питання сутності явища насильства в сім'ї, зокрема зіставлення офіційних звернень та даних соціологічних опитувань. Тому наприкінці 2007 р. Державний інститут розвитку сім'ї та молоді на замовлення Департаменту сімейної, гендерної політики та демографічного розвитку Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту провів моніторинг виконання Закону України «Про попередження насильства у сім'ї». Одним із завдань цього дослідження було охарактеризувати сучасну ситуацію в Україні щодо проявів насильства у сім'ї та реєстрації фактів насильства. Ця стаття представляє результати аналізу міжвідомчих статистичних даних, наданих Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту, результатів інших досліджень, проведених Інститутом соціології НАНУ, організацією «Міжнародна амністія», організацією «Турбота про літніх людей» тощо, а також опитування експертів та фахівців щодо ефективності реалізації Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» (59 респондентів із 11 регіонів України).

Динаміка офіційних звернень з питань насильства у сім'ї: аналіз міжвідомчої статистики

Після набуття 2002 р. чинності Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» факти насильства почали офіційно реєструватися. Звернення (повідомлення) про факти жорстокого поведіння приймаються посадовими особами органів внутрішніх справ, органів та закладів освіти, охорони здоров'я, управлінь у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та передаються для реєстрації до відповідного територіального підрозділу служби у справах дітей протягом однієї доби з часу отримання звернення (повідомлення).

Держава виконує свої зобов'язання щодо захисту від насильства в сім'ї з дотриманням гарантованого Конституцією України права на особисте життя, принципу невтручання держави у сімейне життя особи. Тому заходи з попередження насильства у сім'ї вживають лише за зявою жертви насильства про допомогу або за умови висловленого нею бажання. Отже, втручання держави у сімейне життя відбувається

виключно за ініціативою та бажанням особи, яка потребує допомоги та захисту з боку держави. Лише у випадку отримання інформації про насильство в сім'ї стосовно дитини чи недієздатного члена втручання держави виконується без згоди таких осіб. Таким чином, держава бере під свій захист осіб, рівень фізичного чи психічного розвитку яких не дозволяє повною мірою усвідомлювати небезпеку, що їм загрожує.

За даними міжвідомчої статистики, яку представляли різні організації, з 2004 р. по 2006 р. кількість звернень до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту з питань попередження насильства в сім'ї має тенденцію до зростання. У 2004 р. вона становила 66 845 випадків, а 2006 р. вже 91 119, тобто зросла на 48,3 % (рис. 1). Водночас можна відзначити тенденцію до певного зниження темпів приросту: зростання реєстрації нових випадків насильства у 2005 р. порівняно з 2004 р. становило 17,9 %, а у 2006 р. порівняно з 2005 р. - 15,6 %.

Зауважимо, що звернення щодо насильства стосовно дітей становили 1 % від загальної кількості звернень у 2005 р. і 2 % у 2006 р.

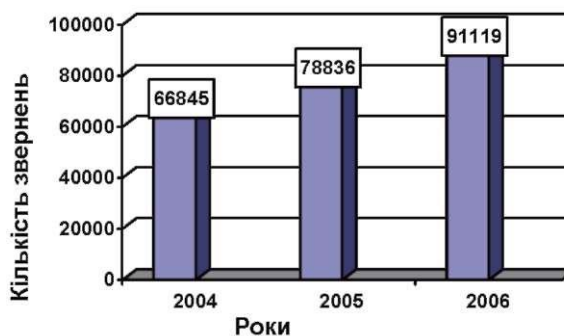

Рис. 1. Кількість звернень з питань попередження насильства в сім'ї у 2004-2006 рр. (за даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту)

Аналіз поширеності цього явища (визначення кількості випадків на 100 000 населення) дає підстави стверджувати, що 2006 року в Україні загалом на 100 000 населення припадало 200 випадків насильства¹. Проте, якщо брати до уваги гендерно-вікові особливості звернень з приводу насильства в сім'ї (а в переважній більшості випадків, за оцінками респондентів дослідження, звертаються жінки середнього віку), то фактично варто визначати поширеність явища насильства серед дорослих жінок, а не всього населення, і в такому разі показники поширеності будуть у кілька разів вищі, ніж наведені раніше.

¹ Для розрахунку було взято середню чисельність наявного населення за 2006 рік, що її подає Держкомстат України (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

Порівнюючи українську статистику із ситуацією в інших країнах, зауважимо, що в нашій країні кількість офіційно зареєстрованих випадків насильства є нижчою, аніж в інших країнах, де теж реєструються далеко не всі випадки наруги і жорстокого поводження в сім'ї. Так, у США, за даними досліджень, поліції та соціальним службам повідомляється лише про кожен десятий випадок [1]. Проте рівень офіційних звернень у поліцію щодо насильства у сім'ї вищий, ніж в Україні, і становить, наприклад, 628 випадків на 100 000 населення у штаті Флорида [2], 465 випадків - у штаті Монтан [3], 353 випадки - у штаті Мейн [4]. В Австралії також повідомляють лише про частину випадків насильства в сім'ї, водночас поширеність явища становить 383 випадки на 100 000 населення [5]. Таким чином, в Україні офіційна кількість звернень з приводу насильства в сім'ї є меншою, ніж в інших країнах, що, однак, не може свідчити про те, що таких порушень у нас відбувається менше.

В Україні проблема реєстрації кількості звернень пов'язана, зокрема, з тим, що чинне законодавство не визначає єдиного органу, який реєструє звернення громадян щодо проявів насильства та веде облік сімей, де відбувається насильство. Відтак реєстрацію та облік здійснюють різні державні та недержавні органи (рис. 2).

Протягом 2004-2006 рр. найчастішими були звернення громадян до органів внутрішніх справ. Частка таких звернень сягає в середньому 89 % від усіх звернень. Варто зауважити, що абсолютна кількість звернень у міліцію в 2006 р. порівняно з 2004 р. зросла майже наполовину (46,7 %).

Велика кількість звернень до органів внутрішніх справ може бути пояснена тим, що люди більше вірять у дієвість цих органів та їх можливості впливу на кривдників. З іншого боку, як свідчать дані досліджень, більшість громадян України нічого не знають про існування центрів, куди можна звернутися за допомогою у випадку насильства чи дискримінації, причому чоловіки менш поінформовані, ніж жінки (62 % і 54 % відповідно). Крім цього, готовність дорослого населення України звертатися за допомогою у випадку пережитого насильства до спеціалізованих центрів порівняно невисока: не більше 28 % [6].

Кількість звернень до **служби у справах дітей** сягає в середньому 5 % від загальної кількості звернень з питань насильства у сім'ї, хоча кількість звернень з питань насильства над неповнолітніми не перевищує 2 %. У 2005 р. кількість звернень до служби у справах дітей порівняно з 2004 р. скоротилася з 1861 до 1276, тобто на 31,5 %. У 2006 р. спостерігалось зростання звернень: порівняно з 2004 роком воно зросло на 35 %, а в порівнянні з 2005 роком - на 97 %.

Варто зазначити, що кількість звернень з питань насильства в сім'ї, що надходили до **управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді**, є незначною (в середньому вона становить 5 % від усіх звернень). У 2004 р. до управлінь звернулось з питань насильства у сім'ї 4329 осіб, у 2005 р. - 4857, а в 2006 р. - лише 1800. Таким чином, максимальна кількість звернень до управлінь (відділів) сім'ї та молоді припадає на 2005 р., а 2006 р. вона скоротилася на 62,2 %.

Що стосується **соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді (СССДМ)**, то у 2004-2006 рр. спостерігалось зростання кількості звернень до

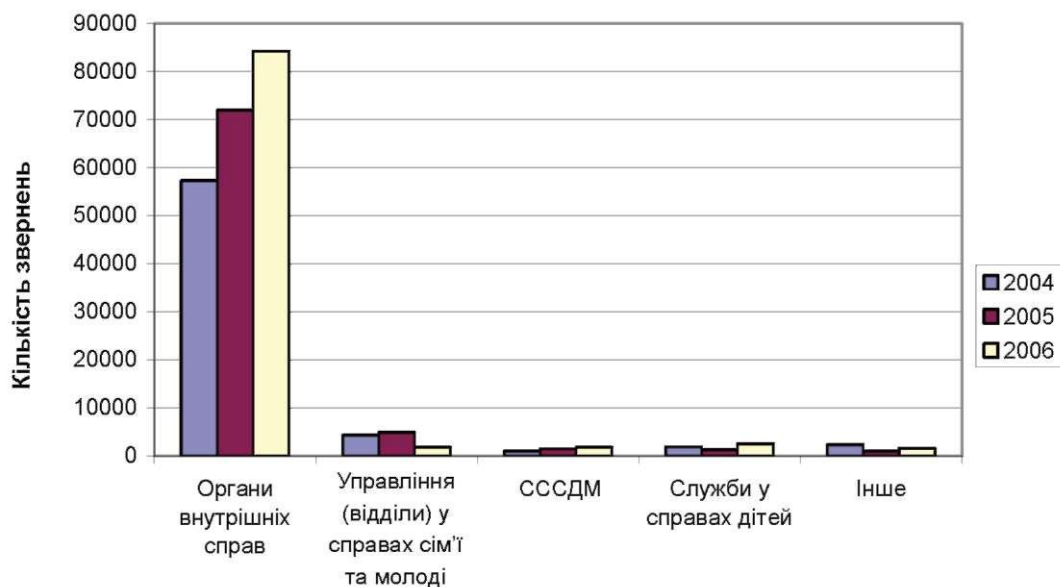

Рис. 2. Кількість звернень з питань насильства у сім'ї, що надійшли до різних організацій у 2004-2006 рр. (за даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту)

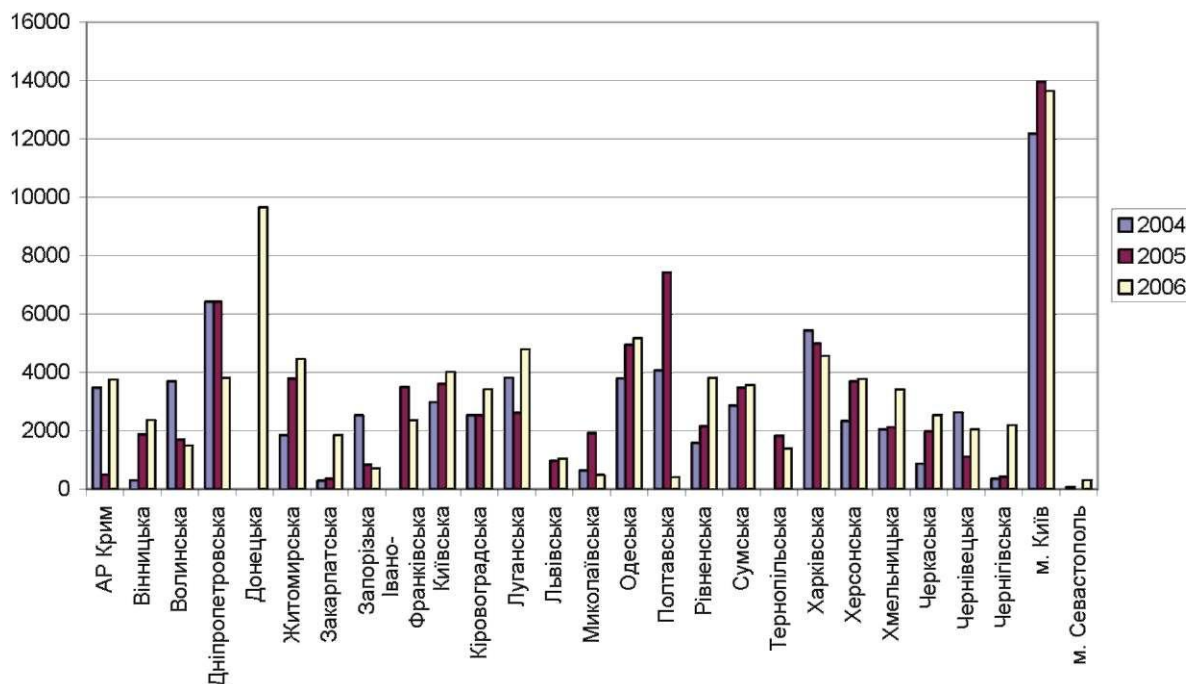

Рис. 3. Регіональний розподіл кількості звернень з питань попередження насильства у сім'ї у 2004-2006 рр. (за даними міжвідомчої статистики Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту)

центрів - з 992 до 1788, тобто на 80,2 %. Однак до центрів надсилає свої питання в середньому лише близько 2 % тих, хто звертається з питань насильства у сім'ї.

Звернення з питань попередження насильства в сім'ї, що надійшли до інших організацій, стають дедалі рідшими, вони становлять близько 2 % від усіх звернень. Найбільша кількість таких звернень (2352) припадала на 2004 рік. У 2005 р. їх число зменшилось на 57,7 %. Проте вже в 2006 р. їх знову стало більше.

Аналіз ситуації в регіонах України: міжвідомча статистика та думки респондентів

Хоча дані за 2004-2006 рр. міжвідомчої статистики є неповними (у них бракує інформації щодо певних областей, наприклад щодо ситуації в Донецькій області у 2004, 2005 рр.), можна спостерігати тенденцію до зростання кількості офіційно зареєстрованих звернень у Житомирській, Закарпатській, Луганській, Рівненській, Хмельницькій, Черкаській та Чернігівській областях, а також скорочення фактів реєстрації звернень у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Івано-Франківській, Миколаївській, Полтавській та Тернопільській областях (рис. 3).

У 2006 р. найбільшу кількість звернень було зафіксовано у м. Києві (13 651 випадок), Донецькій (9652 випадки), Одеській (5175 випадків), Луганській (4791 випадок), Харківській (4566 випадків), Житомирській (4463 випадки) областях,

найменшу - в м. Севастополі (307 випадків), Полтавській (412 випадків), Миколаївській (483 випадки), Запорізькій (719 випадків) областях.

У багатьох областях, де за даними міжвідомчої статистики 2006 р. простежувалася висока абсолютна кількість звернень, поширеність явища насильства є середньою: у Донецькій області - 210 випадків на 100 000 населення, в Одеській - 216, Луганській - 200. Виняток становить Київ, що лідирує і за абсолютною кількістю звернень, і за поширеністю випадків звернень (рис. 4).

У 2006 р. найпоширенішим явищем зареєстрованого насильства було в м. Києві (505 випадків на 100 000 населення), Херсонській (337 випадків), Житомирській (337 випадків), Рівненській (330 випадків), Кіровоградській (323 випадки) областях.

Найменше випадків на 100 000 населення у 2006 р. було зафіксовано у Полтавській (27 випадків), Запорізькій (39 випадків), Миколаївській (40 випадків), Львівській (41 випадок) областях та в м. Севастополі (81 випадок).

При проведенні регіонального аналізу привернула особливу увагу Полтавська область, де відбулось стрімке скорочення як абсолютної кількості звернень (7427 у 2005 р. та 412 - у 2006 р.), так і поширеності явища насильства (з 480 випадків на 100 000 населення до 27 випадків). Це може бути пояснено як існуючою практикою реєстрації фактів насильства, так і недосконалістю міжвідомчої статистики.

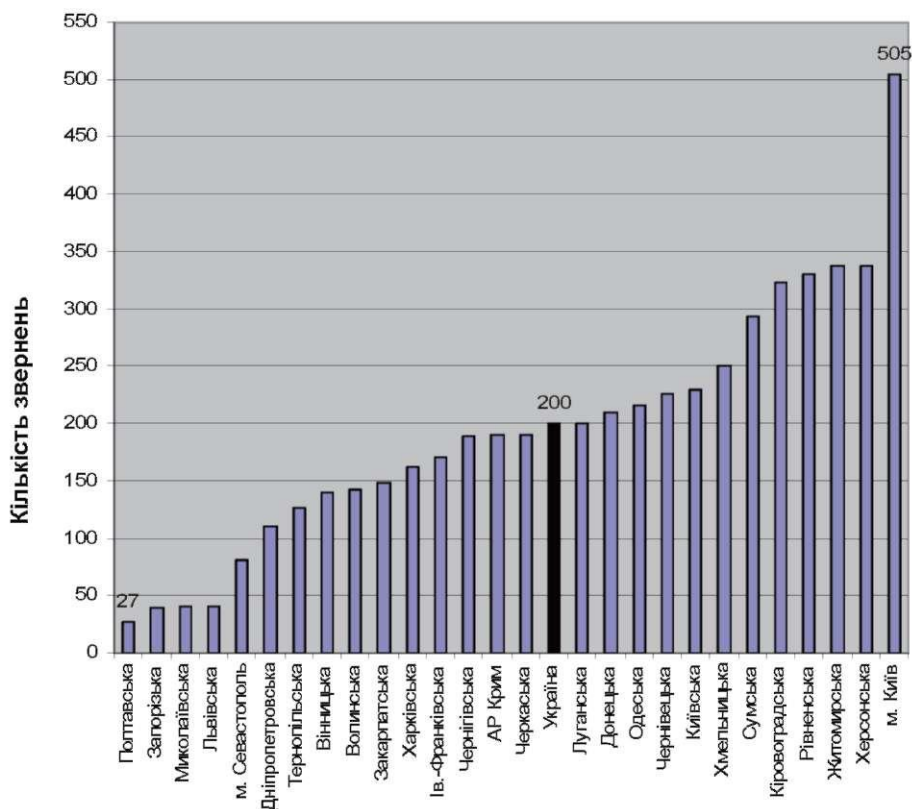

Рис. 4. Регіональний аналіз поширення офіційних звернень стосовно насильства в сім'ї у 2006 р. (кількість випадків на 100 000 населення) (за даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту та Державного комітету статистики)

Думки респондентів щодо ситуації в регіонах

У ході дослідження експертам та фахівцям, що відповідають за реалізацію Закону України «Про попередження насильства у сім'ї», було запропоновано оцінити ситуацію у власному регіоні. Думки респондентів багато в чому збігаються з даними міжвідомчої статистики, проте можна відзначити деякі регіональні відмінності.

Так, на *Дніпропетровщині*, за оцінками опитаних, ситуація стосовно проявів насильства в сім'ї є поширеним явищем. Кількість фактів насильства в сім'ї, особливо щодо дітей, зростає. Проте, за даними міжвідомчої статистики за 2004-2006 рр., відбулося скорочення фактів реєстрації звернень з питань насильства, що частково пояснюється тим, що в регіоні, як свідчать результати проведеного дослідження, немає реальної допомоги потерпілим від насильства.

Багато фактів насильства фіксується на *Донецьчині*. На думку респондентів, нестабільне соціально-економічне становище людей поглиблює агресію, а тому породжує факти насильства. Незважаючи на дещо більшу довіру потерпілих від насильства до державних структур, аніж це можна було спостерігати кілька років тому, все-таки готовність дорослого населення України звертатися по допомогу у випадку пережи-

того насильства до спеціалізованих центрів залишається порівняно невисокою. Факти скоєння насильства у сім'ї продовжують ретельно приховувати. За словами експертів, лише троє з десяти потерпілих звертаються у відділення міліції. У переважній більшості - це жінки із сімей з низьким та середнім рівнем достатку. Жінки з так званих благополучних сімей, чоловіки яких мають високе соціальне та матеріальне становище, бояться звертатися до соціальних служб та старанно приховують від служб випадки насильства в сім'ї. Здебільшого це відбувається через страх розлучення, втрату житла, а також подальше психологічне насильство. На таку позицію жінок неабияк впливає їхній низький рівень правової обізнаності та культури. Проблема насильства в регіоні часто-густо є прихованою, а тому в переважній більшості випадків ситуацію стосовно насильства неможливо об'єктивно оцінити.

Не в кращий бік відбуваються зміни у подоланні проблеми насильства на *Житомирщині*. Відповідно до даних міжвідомчої статистики, у 2006 р. цей регіон був одним із тих, де простежувалася найбільша кількість звернень з питань насильства. Прояви насильства трапляються як з боку одного з батьків, так у деяких випадках і зі сторони обох батьків, найчастіше в сім'ях, де надмірно вживають алкоголь один або обоє бать-

ків, а також на підставі ревнущів. В останні роки простежується тенденція до зростання кількості таких сімей. Проте, на думку експертів, які не дійшли згоди в оцінюванні становища в регіоні (вважаючи його і таким, що погіршується, й таким, що стабілізується), корінь зла потрібно шукати не лише в індивідуальних, але й у соціально-економічних проблемах держави, оскільки нестабільне соціально-економічне становище людей поглиблює агресію, багато людей починає зловживати спиртними напоями внаслідок відсутності чи втрати роботи, достойної заробітної плати. Особливо непростою виглядає ситуація в сільській місцевості.

Як свідчать респонденти, у *місті Києві та Київській області* кількість звернень громадян з приводу насильства продовжує невпинно зростати, ситуація є складною та гострою. Прояви насильства, на думку опитаних, є фактично у кожній другій-третьій сім'ї, проте ці факти часто приховуються внаслідок гендерних стереотипів, страху, відсутності компетентної інформації про організації та установи, до яких можна звернутися. За оцінками опитаних, ряд попереджувальних заходів не дали того ефекту, на який розраховували.

Реальну ситуацію щодо насильства важко оцінювати ще й з огляду на ментальність українців. Як свідчать респонденти *Львівщини*, в регіоні ще й досі існує боязнь людей розповідати про свої сімейні проблеми - «не дай, Боже, сусіди дізнаються». Побуває стереотип, що проблема насильства в сім'ї - це винятково внутрішня, сімейна проблема, яку не слід виносити на загальне обговорення. Таким чином, потерпілі від насильства намагаються самостійно розібратися у ситуації, що склалася, або ж продовжують терпіти, вірячи, що питання якимось чином вирішиться само собою. За словами опитаних у ході дослідження, цьому часто сприяє позиція правоохоронних органів. Працівники органів внутрішніх справ не хочуть втручатися у справи родин, мовляв, нехай собі самі розбираються. З огляду на це фахівці з проблем подолання насильства наголошують на необхідності здійснення в регіоні систематичної навчальної роботи та просвітницьких заходів серед дільничних інспекторів.

Проявів насильства також досить багато у *Рівненській області*. За оцінками експертів, кількість звернень з питань насильства в регіоні зростає, проте порівняно з минулими роками ці зміни не є значними. Кількість постраждалих зменшилася приблизно на 30%. Як свідчать респонденти, в цьому регіоні також мають місце труднощі в оцінці фактичного рівня проявів насильства, особливо в сільській місцевості. Подібні міркування висловили респонденти на *Тер-*

нопільщині. За їхніми словами, незважаючи на те, що в поточному році тут зареєстровано меншу кількість випадків насильства, проте їх реальна кількість по області збільшилася. За словами експертів, самі потерпілі починають відкритіше говорити про випадки насильства у сім'ї.

Збільшуються прояви насильства у сім'ї і в *АР Крим*. На думку експертів досліджуваного регіону, помітна тенденція збільшення фактів насильства у зв'язку з нівелюванням моралі та ціннісних норм, засиллям передач та фільмів, що культивують жорстокість та агресію, доступністю відеопродукції, що підносить та пропагує насилля та цинізм. Кількість випадків насильства дедалі прогресує, а тяжкість злочинів стає все жорстокішою, при цьому міра покарання насильників не відповідає важкості скоєного.

За оцінками експертів, ситуація стосовно насильства в сім'ї, що сьогодні властива *Харківщині та Черкащині*, порівняно з минулими роками погіршилася та ускладнилася. Про це свідчить і збільшення кількості зареєстрованих звернень. Особливо почастишали випадки насильства над дітьми. Поширеним є насильство в кризових, багатодітних, неповних сім'ях. За словами опитаних, майже щодня в таких сім'ях фіксуються випадки насильства. Потерпілі від насилля часто не усвідомлюють свого стану, не знають шляхів виходу із ситуації. Страх, недовіра та труднощі, які пов'язані з доведенням фактів психологічного та сексуального насильства, є гальмівними чинниками подолання проблеми насильства в сім'ї.

Таким чином, аналіз даних міжвідомчої статистики та інтерв'ю з експертами засвідчує, що ситуація стосовно проявів насильства у сім'ї в переважній більшості областей України є кризовою, складною та гострою, а статистика звернень, що нагадує лише верхівку айсберга, є неповною і не завжди однозначною.

Результати соціологічних досліджень

Аналіз проблем насильства у сім'ї виходить за межі вивчення офіційної статистики звернень, оскільки ця проблема має глибоке й за давнине коріння. Патріархальне ставлення до ролі жінки у сім'ї та суспільстві, стереотипні уявлення про стосунки батьків-дітей, де покарання розглядаються як природна складова виховання, призводять до того, що про факти насильства дуже рідко повідомляють правоохоронні та інші органи. Водночас, результати соціологічних опитувань, проведених в Україні, свідчать, що насильство в сім'ї, особливо щодо жінок, є поширеним явищем.

Так, за інформацією Міжнародної амністії, яка 2006 р. оприлюднила звіт «Насильство у

сім'ї: звинувачуючи жертву», з одного боку, у 90 % випадках насильства жертвою є жінка, а, з другого - **від 50 до 70 % українок є жертвами насильства у сім'ї** [7].

Дані дослідження, проведеного 2006 р. Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, свідчать: **у сім'ях жінки учетверо частіше за чоловіків потерпають від насильства з боку партнера по шлюбу**, страждаючи від побиття, словесних образ, знущань, морально-етичних принижень, погроз та сексуальних домагань. Характерно, що насильство в сім'ях щодо жінок не залежить від їхнього віку і трапляється з приблизно однаковою частотою в усіх вікових групах - від 21 до 75 років [8].

В Україні, як і в інших країнах, жінки, що постраждали від насильства у сім'ї, рідко звертаються до органів внутрішніх справ зі скаргами з власної ініціативи. Для порушення кримінальної справи необхідно, щоб жертва подала офіційну заяву. Серед причин того, чому жінки не звертаються в міліцію, є терпимість щодо насильства, страх помсти з боку жорстоких партнерів, відчуття власної вини, страх зганьбити сім'ю, занижена самооцінка, а також фінансова залежність. Проте навіть тоді, коли жертви все-таки подають заяву до органів внутрішніх справ про факти насильства в сім'ї, вони зазнають значних перешкод у намаганні покарати винуватців. У деяких випадках неадекватні санкції щодо винуватців стримують жінок звертатися до міліції, в інших випадках їм стає відомо, що працівники органів внутрішніх справ не реагують на факти насильства належним чином.

Насильство й жорстоке поводження поширене також щодо дітей. Так, дані досліджень свідчать: близько 40 % неповнолітніх вважають, що в нашій країні має місце жорстоке ставлення до дітей. Проте діти найчастіше зазнають жорстокого ставлення з боку ровесників [9]. Водночас заслуговує на увагу той факт, що **кожна четверта дитина** з тих, хто потерпав від насильства та знущання, зіткнулася з цим насамперед у колі власної родини [10].

Дослідження «Становище дітей в Україні: проблема жорстокого поводження з ними», проведене 2003 р., засвідчило, що діти в українських родинках необізнані щодо можливостей захисту від жорстокого поводження й отримання допомоги. За кордоном більшість повідомлень про жорстоке поводження з дітьми надходить від учителів, оскільки вони бачать дитину майже щодня, мають можливість спостерігати за її станом. В Україні дослідники говорять про недовіру дітей до вчителів, небажання звертатися до них по допомогу, а з іншого боку - позиція невтручання самих вчителів [11].

В Україні звикли вважати, що **ставлення до людей похилого віку** є досить позитивним, таким, що відповідає моральним канонам суспільства. Однак дослідження, проведене восени 2006 р. серед 1500 осіб віком 55-97 років в 10 областях благодійною організацією «Турбота про літніх в Україні», зафіксувало наявність явища ейджизму (дискримінації за віком), зокрема, й в українській родині. Від 17,9 % респондентів (у Миколаївській області) до 72,4 % (в АР Крим) повідомили про те, що їм відомі випадки жорстокого ставлення до людини похилого віку в родині. Водночас **від 10,1 %** респондента (Сумська область) до **49,2 %** (Хмельницька область) зазнавали зневажливого ставлення до себе з боку рідних [12].

Найрозповсюдженішими в Україні видами насильств є фізичне та психологічне, на які припадає 95 % випадків [13].

Результати дослідження, проведеного 2006 р., засвідчують, що:

- більшість українських громадян асоціюють насильство із побиттям, сексуальною наругою, сексуальним рабством і торгівлею людьми, тоді як незначна частка респондентів відносять до виявів насильства морально-етичні приниження, погрози, словесні образи, ігнорування інтересів тощо;
- жінки частіше за чоловіків оцінюють сексуальні домагання, морально-етичні приниження та знущання як форми вираження насильства;
- у міських жителів (особливо міських жінок) поняття «насильство» охоплює більший перелік дій, аніж той, що простежується в уявленнях про насильство в сільських жителів (включно з сільськими жінками) [14].

Це означає, що на побутовому рівні в українському суспільстві сформувався розуміння насильства, що відрізняється від законодавчих норм. Унаслідок цього людина може чинити певні дії, не класифікуючи їх як насильство, або терпіти насильство, не здогадуючись про це.

Висновки

Насильство в сім'ї стає тривожним фактом української соціальної дійсності, загрожуючи демократичному розвитку суспільства, вільного від дискримінації, руйнуючи людські стосунки і спотворюючи моделі виховання молодого покоління.

Протягом 2004-2006 рр. простежувалася тенденція, відповідно до якої кількість офіційних звернень з питань попередження насильства в сім'ї постійно зростала. Регіональний аналіз зареєстрованих звернень з питань попередження насильства у сім'ї за 2004-2006 рр. свідчить про

тенденцію до зростання кількості офіційно зареєстрованих звернень у Житомирській, Закарпатській, Луганській, Рівненській, Хмельницькій, Черкаській та Чернігівській областях.

Лева частка звернень надходить до органів внутрішніх справ і управлінь (відділів) сім'ї та молоді. Водночас найменша кількість звернень щодо застосування превентивних заходів у справі попередження насильства у сім'ї припа-

дає на центри СССДМ, служби у справах неповнолітніх та інші заклади.

Проте наявна статистична інформація не відображає всієї повноти проблеми. За оцінками фахівців та експертів, а також за даними соціологічних досліджень, раніше проведених в Україні, особи, які зазнають насильства в родині, не схильні звертатися до офіційних органів захисту або не знають, куди потрібно звертатися.

1. Newton C. J. Domestic Violence: An Overview // Mental Health Journal. - 2001. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.findcounseling.com/journal/domestic-violence>.
2. Total Domestic Violence for Florida, 1997-2006. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.tallahasseeinfra-gard.org/fsac/Crime_Trends/index.asp.
3. Domestic Violence. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.doj.mt.gov/victims/domesticviolence.asp>.
4. 2003 Maine Marks. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mainemarks.org/indicators2003/ind53.htm>.
5. People J. Trends and patterns in domestic violence. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.lawlink.nsw.gov.au/bocsar>.
6. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / ПРООН; Інститут соціології НАНУ - К., 2007. - С. 84.
7. Насильство в сім'ї: звинувачуючи жертву. Доповідь за результатами моніторингу забезпечення прав жінок // Міжнародна амністія. - К., 2007.
8. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві... - С. 84.
9. Механізми взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії жорсткому поведінню з дітьми / Заред. К. Б. Шевченко, І. М. Трубавіної. - К: Юрисконсульт, 2005. - С. 14.
10. Насильство проти жінок: Що про це думають молоді люди?: Оновлене дослідження / Британська Рада в Україні. - К., 2005. - С. 3.
11. Подсевак І. Жорстоке поведіння з дітьми в українських сім'ях: чинники та приклади // Магістеріум НаУКМА: Соціальна робота і охорона здоров'я. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004.
12. Дискримінація літніх людей в Україні / Турбота про літніх в Україні. - К., 2007. - 16 с.
13. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо вдосконалення законодавства України щодо протидії насильству в сім'ї)».
14. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві... - С.78.

Semigina Tetyana, Levchenko Valeriy, Plevako Olena

VIOLENCE IN UKRAINIAN FAMILIES: OFFICIAL AND NON-OFFICIAL PROSPECTS

The paper presents results of the research conducted by the State Institute on Families' and Youth Development in order to monitor the implementation of the Law on Prevention Family Violence. The results show the increase number of the services for the family abuse victims, but this cannot meet demands, since family violence is a wide-spread phenomenon in Ukraine.